

Ekonoklasternas intåg

ekon'öklast, s. [*ekono-*, och Gr. *klan* att bryta] 1. ekonomstormare.
2. medlem i ortodox rörelse som förkastar ekonomismen.

Att somliga ekonomer uttalar sig i frågor bortom sin kompetens eller att välmenande kolleger gör grova prognosmissar är ett bra argument för att kritiskt värdera sakinnehållet i debattinlägg. Det kan däremot inte användas för att avfärda nationalekonomisk forskning i allmänhet. Än mindre har det att göra med frågan om huruvida det behövs mer politiskt inflytande över ekonomin och mindre marknad, dvs individuellt beslutsfattande. (Farhågorna över att demokratiska värden hotas om det politiska inflytandet över ekonomin naggas i kanten kan tyckas en smula överdrivna i ett land världsledande i offentlig sektors andel av BNP.) Inte desto mindre har det under våren och sommaren dykt upp en rad debattinlägg av denna karaktär. Just förhållandet att dessa inte är enstaka företeelser gör det värt att kommentera. Ett exempel är förre civilministern Bo Holmbergs inlägg på *DN*-debatt den 9 juni i år.

Marknadsorienteringens belackare pekar ofta på de stora inkomst- och förmögenhetsklyftor som kan uppstå i samhällen med friare marknader. Det finns många goda argument för en strävan mot ett någorlunda jämlikt samhälle. Det klassiska dilemmat för en omfördelande politik är att den förändrar villkoren för företag och individer och därmed deras beteende. Ambitiösa jämlikhetssträvanden hamnar lätt i konflikt med skapandet av välstånd. En grundmurad överty-

gelse om betydelsen av incitament för mänskligt agerande är något som förenar ekonomer (och brottsutredare) oberoende av politisk konfession. Därför är det troligt att visioner om en ökad politisering av ekonomin som en väg till ett bättre samhälle kommer att möta motstånd bland flertalet ekonomer. För politikförespråkare kan det då synas behändigt att kunna avfärda hela skräet i ett slag, med hänvisning till prognosmissar och liknande, utan att behöva bemöta argumenten. Det är emellertid viktigt att inte låta debattörer avhända sig kravet på förnuftsmässigt förankrade argument. Detta bäddar bara för än mer av populism på den politiska arenan framöver.

Ett av de starkaste argumenten för ett ökat politiskt inflytande förefaller dock vara moraliskt snarare än ekonomiskt. Demokratiskt beslutsfattande måste ju från denna synpunkt vara överlägset. Dessutom vädjar marknaden till låga drifter som girighet och rovdrift och står på så sätt i motsats till en strävan mot ett gott socialt liv. Förutom de invändningar som skulle resas mot det demokratiska imperativet av förespråkare för individens rättigheter, så måste nog olika systems effekter på samhällsmoralen betecknas som en öppen fråga. Att en ökad politisering av ekonomin skulle verka moraliskt befrämjande på befolkningen ter sig långt ifrån självklart. Inte minst mot bakgrund

av Riksrevisionsverkets under sommaren utkomna rapport *Fusk – systembrister och fusk i välfärdssystemen*. Man konstaterar där att "Många av de bidragssystem som vi idag har är konstruerade utan tillräckliga överväganden och instrument för incitament och kontroll". Det kan tyckas förolämpande att vid utformningen av välfärdssystem utgå ifrån att individer kommer att bete sig oetiskt eller oärligt. Men genom att förutsätta att medborgarna är höjda över varje misstanke gör man i själva verket ärliga människor en otjänst. På lite längre sikt kan även oärliga individer komma att drabbas. Starka incitament till fusk ger successivt fler som fuskar och kommer gradvis att ge upphov till en förskjutning av nor-

merna för vad som är ett acceptabelt beteende. Starka normer mot fusk och överutnyttjande av offentliga system utgör ett värdefullt socialt kapital som riskerar att erodera, vilket i sin tur beskär välfärdspolitikens möjligheter.

Detta innebär inte att välfärdsambitionerna behöver skrinläggas. Förutsättningen för att kunna skapa ett hållbart välfärdssamhälle är inte att slå dövörat till ekonomerna utan, tvärtom, att noggrant överväga effekterna på individernas ekonomiska incitament.

*JONAS HÄCKNER
STEN NYBERG*